

donderdag 26 maart 2009

TWIJFEL OVER OOSTERWEEL IS GOED

Sommigen beschouwen de politieke aarzeling in het Oosterweeldossier als een uiting van gebrek aan leiderschap. Niets is minder waar, schrijven MANU CLAEYS en PETER VERHAEGHE. Het is het begin van een nieuw tijdperk.

We bevinden ons in een overgangperiode tussen oude en nieuwe politieke zeden bij de besluitvorming over grote bouwprojecten. De onzekerheid in het Oosterweeldossier is een leerproces voor alle betrokkenen, waarbij een zelfbevragende dynamiek botst met gebrek aan wendbaarheid.

Het begin van dit leerproces werd door de regering zelf ingeluid toen ze eind juni 2008 een onafhankelijke studie opstartte over de Oosterweelverbinding. Ze stelde zich daarmee kwetsbaar op, want het risico bestond dat de evaluatie van het eigen bouwproject negatief zou uitdraaien.

De conclusies van het onderzoek bleven tot de dag waarop ze werden publiek gemaakt onbekend, ook voor de regering. De minste verdenking van politieke manipulatie kon immers nefast zijn. Pas toen het studiebureau op 4 maart 2009 met de conclusies naar buiten kwam, konden alle tijdelijk uitgeschakelde stakeholders zich opnieuw positioneren. Het is interessant om te bekijken hoe ze dat deden.

De sociale partners namen daags voordien al een aanloop. Antwerpse afdelingen van de vakbonden, Voka, Unizo, de Boerenbond en de Sociaaleconomische Raad vroegen in een gezamenlijk persbericht dat de regering snel werk zou maken van de Oosterweelverbinding. Meteen na het bekendmaken van de alternatievenstudie werd dat door de meeste van die organisaties omgezet in een klassiek pleidooi voor het BAM-tracé.

Ze traden daarmee minister Dirk Van Mechelen (Open VLD) bij. Hij had zich na de presentatie van de evaluatiestudie als enige minister gedistantieerd van een zich nog steeds kwetsbaar opstellende regering. Binnen die regering was twijfel gerezen over de kwaliteiten van het bouwproject dat jarenlang als enig mogelijke naar voor was geschoven. Misschien moet het toch anders, opperde men. Minister Van Mechelen wou het dossier echter weer oppakken waar hij het in de zomer van 2008 had moeten loslaten. Minister-president Kris Peeters (CD&V) verzette zich en zei dat de studie geen schaamlapje is om een beslissing te camoufleren.

Ook het parlement debatteerde over de evaluatiestudie. Vreemd genoeg nodigde het slechts één van de drie tracé-eigenaars uit om zijn analyse te komen geven. De regering had, in het verlengde van haar vernieuwende aanpak, alle tracé-eigenaars (BAM, stad Antwerpen, Straten-Generaal) gevraagd om een repliek op de evaluatiestudie. Maar het parlement zat nog in de oude modus en wilde zich enkel laten informeren door het overheidsbedrijf. Dit vasthouden aan oude handelwijzen is des te meer bevreemdend, aangezien toppolitici opmerken dat de BAM zich inmiddels veeleer als een belangengroep opstelt dan als een uitvoerend overheidsbedrijf. De BAM lijkt het inderdaad niet langer alleen als haar opdracht te zien om werk te maken van de 'beste mobiliteitsoplossing voor Antwerpen', maar verkiest om ook druk uit te oefenen op de regering, onder meer met een eigenzinnige lectuur van het onafhankelijk onderzoek. Ook dit is een bijzondere ontwikkeling die het spanningsveld tussen oude en nieuwe zeden aangeeft, want de regering - politiek verantwoordelijk voor de BAM - verkiest zelf nog opening te laten voor drie mogelijke tracés.

Van de weeromstuit moesten ook de actiecomités opnieuw gaan communiceren, wat hen andermaal in een welles-nietesspel dwong

waaraan het alternatievenonderzoek net een eind had moeten maken. Dat spel helpt enkel de voorstanders van het BAM-tracé vooruit, want het verhoogt de kans dat de regering uiteindelijk alsnog beslist om de resultaten van de evaluatiestudie te negeren.

Voorlopig geeft de regering geen signaal dat ze dit zal doen. Na de ministerraad van 6 maart merkte minister-president Peeters op: 'Het is paradoxaal, maar wie een snelle beslissing wil, moet nu extra voorzichtig zijn. Niets is zo makkelijk als dit dossier naar de vaantjes helpen.' In een *Knack*-interview legde hij het verschil uit tussen voorzichtig zijn en blind je plannen doorzetten. Zijn conclusie: 'Dat hele Oosterweeldebat toont eens te meer aan dat de overheid wendbaar moet zijn, *strategic conversations* moet voeren, en onderweg de moed moet hebben om indien nodig van scenario a naar scenario b over te schakelen.'

Precies wegens dit soort inzichten vormt het Oosterweeldossier een boeiend moment in de Vlaamse politiek: daadkracht van een regering kan ook blijken uit het radicale omgooien van het roer.

We gunnen de regering nu best de ruimte om verder te werken binnen de logica van wat vorige zomer werd opgestart. Intussen kunnen journalisten en politicologen relevante vragen stellen over wat voorafging. Waarom stelde de parlementaire controle zo weinig voor, ondanks de rapporteringen door de BAM in het parlement? Waarom heeft een competente groep BAM-ingenieurs vier jaar beweerd dat een tunnel onder de haven technisch niet haalbaar was? Waarom bieden inspraakprocedures zo weinig ruimte om voor oplossingen te gaan die niet de oplossingen zijn bepleit door een overheid?

Waarom is het sluiten van de Antwerpse ring nooit eerder zo transparant bestudeerd? Waarom moest het tien jaar duren om de Oosterweelverbinding behalve als een mobiliteitsdossier ook als een project van stadsontwikkeling te beschouwen? Waarom moesten we bij buitenlandse experts terecht om die bredere visie op de politieke agenda te krijgen? Is Vlaanderen te klein voor vranke debatten over grote bouwprojecten?

En hoe zit het met de onderlinge verhouding tussen kabinetten, overheidsbedrijven en de administratie in dit dossier? Is het onafhankelijke onderzoek een kans voor de opzij geschoven administratie om zich opnieuw in het verhaal te schrijven?

In het dossier van de Oosterweelverbinding leveren verschillende actoren in onze democratie niet alleen een strijd over een brug of een tunnel, maar ook een strijd over territorium. Zoals politicoloog Luc Huyse jaren geleden al schreef, boeten de klassieke politieke machten in aan macht binnen onze democratie. Uit de Oosterweelstrijd blijkt dat het niet productief is voor die klassieke, verkozen machten om zich daartegen te verzetten, wel om er zo efficiënt mogelijk mee om te gaan bij het nemen van politieke beslissingen.

Manu Claeys en **Peter Verhaeghe** schrijven in naam van Straten-Generaal.